

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԻՐԵՆԵՐՈՐԴ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ՇԱՐԱԹ 30 ԱՊՐԻԼ

1877

ԹԻԻ 1065

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մեծ տէրութեանց գիւանադիտական երկա-
տան ջանքն անկարող եղան խաղաղասիրական
պարզադուժեամբ փախճան տալ Արեւելեան
ճանոթ խնդրոյն . ուստի պատերազմն արգէն
առաւ և յառաջ կերթայ 'ի մէջ . Բարձրագոյն
պաշտօնէն և Ռուսիոյ : Օսմանեան կայսերական զո-
ւարդանակն իւր սովորական քաջութեամբն ,
պայտապանելով զհայրենի երկիրն , յետս կըմղէ
յարձակմունս Ռուսաց , որոց վերայ արգէն մի
պաշտի յաղթութիւններ տարաւ : Մեծ տէրու-
թիւնքն հրատարակեցին թէ չէզոք պիտի մնան
պատերազմին մէջ . որոց հետ Անգղիան ևս
չէզոքութիւն յայտնեց , այսու
մէջնայիւ զինուորական նախապատրաստու-
թիւնքն մեծ գործունէութեամբ կըշարունակ-
են . նմանապէս Աւստրոհունգարիոյ կառավա-
րութեան բրած պատերազմական պատրաստու-
թիւնքն ամենևին չեն համաձայնիր իւր չէզոք
պոլութեանք :

Իրաց այս վիճակն զարմանալի չէ . վասնզի
թիւն-Բրիտանիոյ կառավարութիւնն պատաս-
անելով Կորդչաքօֆ իշխանին վերջին շրջաբե-
րանին , կըսէ թէ Ռուսիան՝ պատերազմ բա-
րոյով ընդդէմ Թուրքիոյ , կըբաժնուի եւրո-
պական տէրութեանց միաբանութենէն , և կը-
տեսնուի թէ այս ծանր եղելութենէն ծագելի
տեսնանք անկարելի է այժմէն գուշակել :
Ոգոս . Սուլթանն յատուկ յայտարարութեւ
դիտաւ առ գլխաւոր հրամանատարս կայսերա-
նոց զօրաբանակին , հրաւէր կըկարգայ հայրե-
նական եռանդեան նոցա և կըքաջակցէ
նոսա 'ի պաշտպանութիւն տէրութեան պատ-
ւոյն , իրաւանց և անկախութեանն , զորս թըշ-
տախի ոտքի տակ առնել կուզէ : Կայսերական
յայտարարութիւնն այսպէս կըվերջանայ :

Թորչաքի որ իմ զօրաբանակս իւր նուիրական

պարտաւորութիւնը պիտի կատարէ , տարակոյս
չունիմ թէ Աստուածային ոգորմութիւնն և մեր
Մարդարէին օգնութիւնը անպակաս պիտի լինին
նորա վրայէն . որով և մեր եռանդուն իղձքն
լիովին պիտի կատարուին : Օսմանեան բոլոր ժո-
ղովուրդն իւր պաշտպանութեան ներքեւ առած
է իմ զօրաց ընտանիքն , և ձեր վեհապետն ընդ-
ձեզ է միշտ և 'ի պահանջել հարկին պատրաստ
է՝ Մարդարէին նուիրական գրօշակը (Խրքայի
Շէրիֆ) պարողելով դալ յօղնութիւն ձեր և իւր
կեանքը զոհել վասն անկախութեան հայրենեաց
իրաւունց և պատուոյն կայսերութեան մերոյ :

Վեհափառ Սուլթանն իւր տէրութեան բո-
լոր կուսակալաց ևս շրջաբերական հրամանագիր
յուզարկեց . որով կըպատուիրէ նոցա ամեն
փոյթ և ջանք 'ի գործ դնել առ 'ի անվնաս պա-
հել զանդորութիւն ժողովրդոց :

Յիշեալ շրջաբերականին մէջէն արժան կըհա-
մարիմք հետեւեալ նշանաւոր տողերն յառաջ
բերել ըստ թարգմանութեան ՄԱՍԻՍ լրագրոյն :

«Գահակալութեան օրէն 'ի վեր , կըսէ Ն . Կ .
վեհափառութիւնն , իմ միակ և գլխաւոր հոգս
եղած է համայն օսմանցի ժողովրդոց աղատու-
թիւնն և բարօրութիւնը : Այս նպատակաւ հը-
րատարակած Սահմանադրութիւնն անժխտելի
ապացոյց մ'է ասոր : Ուստի 'ի փոխարէն՝ ես ալ
ձեր հպատակութեան պարտականութեանց մէջ
հաւատարմութիւն ու անկեղծութիւն , և հայ-
րենեաց անկախութեան և իրաւանց պահպա-
նութեան համար ալ միութիւն և գործակցու-
թիւն կըխնդրեմ :

«Մեր թշնամին այնպէս համբաւելով թէ իս-
լամ քաղաքացիք չար դիտաւորութիւններ ու-
նին ուրիշ կրօնքէ եղալ իրենց քաղաքակցաց
դէմ , զանոնք իւր բացառիկ պաշտպանութեան
ներքեւ առնելու պահանջմունք կընէ՝ անոնց փնաս
բերող որեւէ գործոց պատասխանատու բռնե-
լով զկայսերական կառավարութիւնը :

Դրօշ բռնութեան յարիւնթաթաւ
Կանգնի ընդդէմ մեր դիմադրաւ :
Լուսնը 'ի դաշտս պատերազմաց
Զահեղ գոչին վայրագ զօրաց ,
Գան խողիտղել 'ի գիրկըն ձեր
Զորդիս , կանայս ձեր 'ի սուսեր :

Հնա՛ օն 'ի զէն , քաղաքացիք ,
Կազմել ըզգունդ քաջամարտիկ .
Օ՛ն դիմեցուք տալ 'ի յաղուրդ
Դաշտաց մերոց զարիւն անսուրբ :

Զի՛նչ կամի այդ հրոսակ գերեաց
Մատնիչ , դաւող թաղաւորաց .
Ո՛ւմայդ անուր լ'անարդ շղթայ ,
Ո՛ւմ 'ի վաղուց պատրաստեալ կայ :
Զի՛նչ նախատինք մեզ , Գաղղիացիք ,
Թո՛րպիսի յոյս վառիլ պարտիմք .
Մատնել ըզմեզ վատք յանդրդին
Ի գերութիւն անդ 'ի նախկին :

Հնա՛ օն 'ի զէն , քաղաքացիք ,
Կազմել ըզգունդ քաջամարտիկ .
Օ՛ն դիմեցուք տալ 'ի յաղուրդ
Դաշտաց մերոց զարիւն անսուրբ :

Զի՛նչ , ժերիցին այդ վաշտք օտար
Լինել երկրիս հրամանատար .
Զի՛նչ , այն վարձկան փաղանդք անաստ
Զդու մեր մարտիկս արկեցն տապաւտ :
Այլ աղէ՛ , Տէ՛ր , ձեռք բտրակաց
Արկեցն ըզմեզ ըզլուծ չարաց ,
Եւ տիրապետք անարդք անդրէն
Լիցին բաղդից մեր տընօրէն :

«Իս համալուծ եմ որ իմամեն հաւատարիմ
հպատակներս պիտի շարունակեն կատարեալ
փրօք և համաձայնութեամբ ապրիլ իրարու հետ
Իրեւն եղբարք և հայրենակիցք , և այդ սուս
գործադրութեամբ բացարձակապէս պիտի ցրեն » :

Կորդչաքօֆ իշխանին շրջաբերականն ուղղեալ
առ կառավարութիւնն Գերմանիոյ , Աւստրո-
հունգարիոյ , Գաղղիոյ , Մեծին—Բրիտանիոյ և
Իտալիոյ , կըծանուցանէ թէ գործակցութեամբ
մեծ տէրութեանց 'ի գործ դրեալ բոլոր միջոց-
ներն առ 'ի ապահովել տեղական խաղաղ դը-
րութիւն մի Թուրքիոյ մէջ՝ ապարդիւն մնացին
'ի պատճառս անյաղթելի ընդդիմութեան Բ .
Դրան : Սկզբնական դաշնագիրն (բրթօքըլ) ,
կըսէ շրջաբերականը , եւրոպիոյ հաւաքական
կամաց վերջին յայտարարութիւնն էր , զոր
Ռուսիոյ կայսերական դահլիճն թելադրեց իբրեւ
մի ծայրագոյն ճիգն հաշտարարութեան , բայց
Դուռն մերժողական պատասխան տուաւ նաեւ
նոյն դաշնագրին : Մեծ տէրութիւնքն յառաջ-
մանէ հոգ տարած էին վասն դիպուածոյն՝ յո-
րում Բ . Դուռն պիտի չկատարէր զտուեալ
խոստմունս իւր , բայց ոչ վասն դիպուածոյն՝ յո-
րում պիտի մերժէր զխնդրան եւրոպիոյ :

Շրջաբերականն կըյիշեցնէ Տէրպի լորտին
յայտարարութիւնը՝ որով կըհաստատէր թէ
սկզբնական դաշնագիրն ամենևին զօրութիւն
մի պիտի չունենար եթէ փոխադարձաբար զէն-
քնկեց ինքն 'ի գործ չդրուէր : Արդ՝ Բ . Դրան
մերժումն և նորա յառաջ բերած պատճառքն
ոչ թոյլ տան մեզ յուսալ թէ Դուռն սրեւէ զի-
շումն պիտի ընէ եւրոպիոյ խնդրանաց կամ՝ սր
և է երաշխաւորութիւն պիտի տայ վասն գոր-
ծադրութեան բարեկարգութեանց՝ թելադրե-
լոց 'ի պէտս քրիստոնէից : Նոյն պատճառքն
միանգամայն անկարելի կընեն զհաշտութիւնն
Գաւառադի հետ , որպէս և զղէնքնկեց լինելն :
Ուստի կըմնայ միայն՝ կամ թողուլ որ երկարա-
ձգուի այնպիսի կացութիւն մի զոր մեծ տէրու-

Հնա՛ օն 'ի զէն , քաղաքացիք ,
Կազմել ըզգունդ քաջամարտիկ .
Օ՛ն դիմեցուք տալ 'ի յաղուրդ
Դաշտաց մերոց զարիւն անսուրբ :

Դողացէք բռնեք , և դուք դրութեանք
Կուսակցութեանց մեծ անարդանք ,
Զի ձեր խորհուրդք հայրենասպան
Վարձս ընկալցին զիւրեանց արժան :
Համակ՝ զինի 'ի դէմ ձեր 'ի մարտ
Թէ դիւցազունք մեր անկցին արդ ,
Վերկենցաղէ զայլոս երկիր

Մըլել ճակատ վերէժսքնդիր :
Հնա՛ օն 'ի զէն , քաղաքացիք ,
Կազմել ըզգունդ քաջամարտիկ .
Օ՛ն դիմեցուք տալ 'ի յաղուրդ
Դաշտաց մերոց զարիւն անսուրբ :

Նուիրական սէր հայրենեաց
Օգնեա՛ 'ի վրէժ , մեր կուռ բաղկաց
Աղատութիւն մեզ կաթողին
Ընդ քո պաշտպանս մարտիր ուժգին :
Արդ՝ յաղթութիւն ընդ մեր դրօշու
Հասցէ՛ 'ի ձայն քո քաջազու .
Եւ թըշնամիք քո ոգեւտառք
Տեսցեն զմեր փառս , քո զյաղթանակ :

Հնա՛ օն 'ի զէն , քաղաքացիք ,
Կազմել ըզգունդ քաջամարտիկ .
Օ՛ն դիմեցուք տալ 'ի յաղուրդ
Դաշտաց մերոց զարիւն անսուրբ :

ՊԵՏՐՈՍ Խ . ԹԵՐԶԵԱՆ

(1) Ս . Մամուլն «յանգերու նոյնօրինակ» կըսէ , որ
պայէ . վասնզի Լա Մարսէյեզ գաղղիական երգն
նոյնանց չէ : Ծա . Խմբ .

Թիւնքն նկատեցին իրեն անմիասնական (էն-
քոնքաթիպլ) ընդ օգտից Եւրոպայի, կամ 'ի
ձեռն բերել զինու զօրութեամբ զոր ինչ միա-
բան շանքն զանազան տէրութեանց չկրցան
ստանալ համադրան միջոցաւ : Այսօր, կըսէ
չըջաբերական, կայսրն որոշած է ձեռն արկա-
նել 'ի գործն զոր հրաւիրած էր զմեծ տէրու-
թիւնն կատարել միաբանութեամբ : Վասնորոյ
հրաման տուաւ իւր զօրաբանակաց անցանել
զսահմանագլուխսն Թուրքիոյ : Ստանձնելով այս
աշխատութիւնը՝ կըյաւելու. Կորդչաքօք իշխա-
նին չըջաբերականը, մեր օգու. կայսրն կըկա-
տարէ զպարտաւորութիւնն զոր իւր վերայ կը-
դնէ օգուան Ռուսիոյ, որոյ խաղաղասիրական
յառաջադիմութիւնն կարգիւնի 'ի մշտապես
խաղաղութեանց Արեւելքի : Նորին Վեհափառու-
թիւնն համոզեալ է թէ այսպէս գործելով, կը-
համապատասխանէ միանգամայն Եւրոպայի
դժգոյնաց և օգտիցը :

Չմիք գիտեր տակաւին թէ Գերմանիան,
Պարսիան, Աւստրոհունգարիան և Իտալիան ինչ
պատասխան գրեցին այս չըջաբերականին, բայց
Անգլիոյ կառավարութիւնն իմաստութեամբ
պատասխանած է ասելով ինչպէս վերը յիշատա-
կեցինք, թէ «Ռուսիան պատերազմ՝ բանալով
ընդդէմ Թուրքիոյ, կըբաժնուի Եւրոպական
տէրութեանց միաբանութենէն» : Հետեւաբար
իւր այս ընթացքն՝ այսինքն պատերազմ հրա-
տարակեն՝ չկնար համապատասխանել Եւրոպայի
դժգոյնաց և օգտիցը :

ՕՍԿԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հրատարակեալ է 11—23 Դեկտեմբեր 1876

(Շարունակութիւն : Տես 1038—1062 քիւրքը :)

ԾԵՐԱԿՈՒՄ

Յօդ. 60. Ծերակուտին նախագահն ու ան-
դամներն ուղղակի Սուլթանէն կանուանին : Ծե-
րակուտի անդամքն երեսփոխանական ժողովոյ
անդամաց երրորդ մասէն աւելի չկրնար լինիլ :

Յօդ. 61. Ծերակուտի անդամ ընտրուելու
կարող ըլլալու համար պէտք է :

Իւր գործերով հասարակաց վտանգութեան
արժանացած, կամ տէրութեան նշանաւոր ծա-
ռայութիւններ մատուցած լինիլ :

Դոնէ քառսուն տարու լինիլ :

Յօդ. 62. Ծերակուտի անդամները յիշտես
կանուանին : Ծերակուտի անդամութիւն կրնայ
չնորհուիլ այն անպաշտօն անձանց, որք նախա-
րարութեան պաշտօն վարած, կուսակալութիւն
ըրած, զօրաբանակաց հրամանատար եղած,
գազասկէրութիւն, գեսպանութիւն, պատրիար-
քութիւն, խախամադիւթութիւն ըրած են : Նոյն-
պէս կրնայ չնորհուիլ ծովային և ցամաքային
զօրաց ֆէրիքներու և առհասարակ այն անձանց
որ պէտք եղած պայմաններն ամբողջապէս ու-
նին : Ծերակուտի անդամք երբոր իրենց խնդ-
րանք ուրիշ պաշտօնի կոչուին, Ծերակուտի
անդամութենէ 'ի սպառ կըգործին :

Յօդ. 63. Ծերակուտի անդամոց թոշակն է՝
տասն հազար զուրուշ ամսական :

Երբոր Ծերակուտի անդամ մ'ուրիշ պատճա-
ռաւ թոշակ կ'ստանայ դանձէն, այն թոշակը
տասն հազարի կըլցուի եթէ 10,000էն պակաս
է : Իսկ եթէ հաւասար կամ աւելի է, կըշարու-
նակէ ստանալ առանց նոր յաւելումի :

Յօդ. 64. Ծերակուտը կըքննէ օրինաց կամ
Պիւտեճէի ծրագրերն, որ երեսփոխանաց ժողո-
վէն առ ինքն կըյղուին :

Եթէ Ծերակուտն օրինաց ծրագիր մը քննած
ժամանակ, եթէ անոր մէջ վեհա. Սուլթանին
վեհապետական իրաւանց, ազատութեան, Սահ-
մանագրութեան, երկրին հողային ամբողջու-
թեան, ներքին ապահովութեան, հայրենեաց
շահուն ու պաշտպանութեան և բարոյականի
հակառակ տրամադրութիւն մը տեսնէ, վերջ-
նական կերպիւ կըմերժէ պատճառաբանեալ
քուէով մը, կամ իւր գիտողութեամբ հան-
դերձ երեսփոխանական ժողովոյ կըվերադար-
ձընէ խնդրելով որ իւր գիտողութեանց համե-
մատ բարեփոխի կամ չափաւորի :

Ծերակուտէն ընդունուած օրինաց ծրագրե-
րն իւր հաւանութեամբ վաւերանալէ ետեւ

Մեծ—Եպարգոսին կըղրուին :

Ծերակուտն իրեն ներկայացեալ աղերսագրե-
րը քննելէ ետեւ՝ արժանի դատածները Մեծ—
Եպարգոսին կըղրէ իւր գիտողութեամբ հան-
դերձ : ԵՐԵՍՓՈՒՍԱՆՑ ԺՈՂՈՎ

Յօդ. 65. Երեսփոխանաց թիւն՝ Օսմանեան
հպատակ յիսուն հազար արու բնակչաց մէկ ե-
րեսփոխան իյնալու պայմանաւ որոշուած է :

Յօդ. 66. Ընտրութիւնը գաղտնի քուէարկու-
թեամբ կըլինի : Ընտրութեան եղանակը մաս-
նաւոր օրէնքով մը պիտի որոշուի :

Յօդ. 67. Տէրութեան պաշտօնատարք երես-
փոխան չեն կրնար լինիլ, բաց 'ի նախարարներէն :
Որեւէ ուրիշ պաշտօնատար մ'երեսփոխանու-
թեան ընտրուած ժամանակ ազատ է զայն ըն-
դունելու կամ մերժելու : Բայց եթէ ընդունի,
պէտք է իւր պաշտօնէն հրաժարի :

Յօդ. 68. Չեն կրնար երեսփոխան ընտրուիլ,
1. Օսմանեան հպատակ չեղող անձինք :

2. Անոնք որ գործադրութեան մէջ գտնուած
մասնաւոր կանոնի մը համեմատ օտար ծառայ-
ութեան մօտ ըլլալով՝ մասնաւոր արտօնու-
թիւններ կըվայելեն :

3. Անոնք որ Թուրքերէն չեն գիտեր :

4. Անոնք որ տակաւին երեսուն տարին լրա-
ցուցած չեն :

5. Մասնաւորի մը ծառայութեան մէջ գըտ-
նուող անձինք :

6. Մանկացեալ անձինք որ իրենց վարկը չեն
վերահաստատած :

7. Այն անձինք որ իրենց ընթացքով ամենուն
առջեւ իրենց յարգն և համարումը կորուսած են :

8. Դատաստանական արգելքի ներքեւ գըտ-
նուող անձինք քանի որ այն արգելքը վերցած չէ :

9. Անոնք որ իրենց քաղաքային իրաւունքէն
զրկուած են :

10. Անոնք որ օտար հպատակութեան պա-
հանջում կընեն :

Առաջին չորս տարուան շրջանին լրումէն
ետեւ, երեսփոխանութեան ընտրուելու պայմա-
նաց մին պիտի ըլլայ Թուրքերէն կարգաւ, և
որչափ կարելի է՝ գրել գիտնալ :

Յօդ. 69. Երեսփոխանաց ընդհանուր ընտրու-
թիւնները չորս տարին անգամ մը կըկատարին :
Իւրաքանչիւր երեսփոխանի պաշտօնը չորս
տարի միայն կըտեւէ : Բայց վերընտրելի է :

Յօդ. 70. Ընդհանուր ընտրութիւնը Նոյեմբեր
1էն գոնէ չորս ամիս յառաջ պիտի սկսին, որ
ժողովին գումարման համար հաստատեալ թը-
ւականն է :

Յօդ. 71. Երեսփոխանաց ժողովէն մէն մի ան-
դամ Օսմանցւոց ընդհանրութիւնը կընեկայա-
ցնէ, և ոչ բացառիկ կերպիւ զինքն ընտրող
շրջանակը :

Յօդ. 72. Ընտրողք պարտաւոր են իրենց ե-
րեսփոխաններն իրենց վերաբերեալ գաւառին
բնակիչներէն ընտրելու :

Յօդ. 73. Երբ ժողովը կայսերական իրաւեով
լուծուի, ընդհանուր ընտրութիւնը պէտք ե-
ղած ժամանակ պիտի սկսին, որպէսզի ժողովը
կարենայ նորէն գումարիլ լուծման թուակա-
նէն գոնէ մինչև վեց ամիս :

Յօդ. 74. Երբ երեսփոխան մը մահուան, դա-
տաստանական արգիլման, երկար բացակայու-
թեան, դատապարտութեան, կամ տէրութեան
պաշտօն ընդունելու պատճառաւ երեսփոխա-
նական հանգամանքը կորսնցէ կամ պակսի, նոր
ընտրութեան կըձեռնարկուի ըստ ընտրական օ-
րինաց տրամադրութեան, և այնպիսի պայմա-
նաժամու մը մէջ որնոր երեսփոխանը կարենայ
իւր պաշտօնը կատարել, գոնէ ժողովոյն հետե-
ւալ գումարմանց շրջանին մէջ :

Յօդ. 75. Պարագ տեղ մը լցնելու համար
ընտրեալ երեսփոխանաց պաշտօնը մինչև յառա-
ջիկայ ընդհանուր ընտրութիւնները կըտեւէ :

Յօդ. 76. Տէրութեան գանձէն իւրաքանչիւր
երեսփոխանի պիտի յատկանայ քան հազար
զուրուշ ժողովին գումարմանց միջոցին համար :
Երեսփոխանաց Կ. Պոլիս գալու և երթալու հա-
մար ճանապարհի ծախքն ալ նմանապէս գան-
ձէն պիտի վճարի :

Յօդ. 77. Երեսփոխանաց ժողովին նախագահն
և երկու փոխ նախագահը վեհա. Սուլթանէն

կընտրուին ինն ընտրելեաց ցանկի մը մէջ,
զոր ժողովը կընշանակէ քուէից մեծամասնու-
թեամբ : Այս ինն ընտրելեաց՝ երեքն երկրորդ
նախագահութեան, և երեքն երրորդ նախա-
գահութեան համար են :

Նախագահն և փոխ—նախագահը իրաւեով
կանուանին :

Յօդ. 78. Երեսփոխանաց ժողովին նիստերն
հրապարակային են : Սակայն ժողովը կրնայ
գաղտնի նիստ ընել, եթէ նախարարը կամ նա-
խագահը, կամ հնդեւտասան անդամք առա-
ջարկեն զայն, և եթէ այս առաջարկութիւնը
գոնիակ նստի մէջ քուէի գրուելով ընդունուի :

Յօդ. 79. Երեսփոխան մը, մինչև որ ժողովը
մեծամասնութեամբ զայն դատաստանի եմքար-
կելու արտօնութիւն տուող որոշում չընէ,
չկրնար խորհրդարանին գումարմանց շրջանին
մէջ ձերբակալիլ կամ դատաստանի ենթարկիլ
'ի բաց առեալ երբ որ յանցանք մը գործած
ատեն ըլնուի :

Յօդ. 80. Երեսփոխանաց ժողովն իրեն ներ-
կայացեալ օրինաց ծրագրերուն վրայ կըլինէ.
Երւմտից կամ Սահմանագրութեան վերաբե-
րեալ տրամադրութիւնները կընդունի, կըբա-
րեփոխէ կամ կըմերժէ : Պետութեան ընդհա-
նուր ծախքերն, որք Պիւտեճէի օրինաց մէջ կը
պարունակին, մանրամասնաբար կըքննէ, և ա-
նոնց գումարը կորոշէ նախարարաց հետ 'իմիա-
սին : Նմանապէս նախարարաց հետ համաձայ-
նութեամբ կորոշէ Պետութեան ծախքը գոցե-
լու յատկացած եկամտից տեսակը գումարն և
բաշխման ու հաւաքման եղանակը :

ԴԱՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յօդ. 81. Յատուկ օրինաց համեմատ անուան-
եալ և Պէրաթով հաստատեալ դատաւորք չեն
կրնար պաշտօնակն ըլլալ, բայց իրենք կրնան
հրաժարական տալ :

Դատաւորաց իրենց պաշտօնական դատակար-
գութեան մէջ յառաջացումը, տեղափոխու-
թիւնը, պաշտօնէն թոշակաւ դադարումը, դա-
տավճիւ մ'ընդունելու առթիւ հրաժարումը,
վերոյիշեալ յատուկ օրինաց տրամադրութեանց
նիւթ պիտի ըլլան : Նոյն օրէնքը կըսահմանէ
դատաւորի կամ դատական կարգին ուրիշ պա-
տօնները կատարելու համար պէտք եղած պայ-
մաններն ու հանգամանքները :

Յօդ. 82. Ամեն ատեաններու նիստերն հրա-
պարակային են : Դատավճիւններու հրատարա-
կութեան արտօնութիւն տրուած է :

Սակայն օրինաց նշանակած մասնաւոր պարա-
գայից մէջ նիստը գոնիակ կըլլայ :

Յօդ. 83. Մէն մի անհատ կրնայ իւր պաշտ-
պանութեան շահուն համար դատարանին առջեւ
օրինաց ներած միջոցները գործածել :

Յօդ. 84. Դատարան մը չկրնար որ և է պատ-
ճառանօք իւր ձեռնհասութեան վերաբերեալ
դատ մը մերժել, ոչ ալ քննութեան սկսելէ
ետեւ դատաստանը դադարեցնել կամ ետ ձգել,
քանի որ դատախազը չուզէ ետ կենալ : Այսու
ամենայնիւ պատժական գործոց մէջ կառավար-
ութիւնն օրինաց համեմատ իւր գործողութիւ-
նը կըշարունակէ, թէ և դատախազը ետ կենայ :

Յօդ. 85. Ամեն գործ կըգատուի այն դատա-
րանէն աւոր կըվերադարձի : Անհատից և Պետու-
թեան մէջ եղած դատերն հասարակ դատարան-
ներու ձեռնհասութեան ներքեւ են :

Յօդ. 86. Դատարանաց մէջ բնաւ միջամու-
թիւն 'ի գործ չկրնար դրուիլ :

Յօդ. 87. Շէրիի վերաբերեալ գործերը Շէրիի
դատարաններէն կըգատուին, փաղաքային
գործոց դատերը քաղա. ատենից կըվերաբերին
Յօդ. 88. Չանազան տեսակ դատարաններն,
իւրաքանչիւրին պաշտօնն ու ձեռնհասութիւնը
և դատաւորաց թոշակն օրինօք կ'կարգադրեն :

Յօդ. 89. Հասարակ դատարաններէն դուրս
որեւէ անունով արտաքոյ կարգի դատարաններ
և յանձնախումբեր չեն կրնար հաստատուիլ
մասնաւոր գործեր դատելու համար :

Սակայն իրաւարարութիւն (թահրիմ) և պատ-
ուիրակ դատաւորութիւն (միւլէլլա) կարգել
ներելի է օրինաց սահմանած ձևերով :

Յօդ. 90. Դատաւոր մը չկրնար ընաւ իւր պաշ-

տոնին հետ ի միասին թողնաւոր հասարակային պաշտօն մ'ալ վարել:

Յօդ. 91. Պատժական դատերու մէջ հանրութեան իրաւունքը պաշտպանելու պաշտօնով ընդհանուր դատախազներ (միւստայի ումուսի) պիտի կարգուին: Ասոնց պաշտօնին սահմաններն և իրենց պաշտօնական դատակարգութիւնն օրէնքով պիտի հաստատուին:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Իշմիր, 25 Ապրիլ 1877

Ազգասէր խմբագիր ԱՐՇԱՆՈՅՍ,

Հաճեցէք հետեւել զրուծեան Ձեր պատուական լրագրին մէջ անկիւն մը շնորհելով շնորհապարտ թողուլ զմեզ:

ԳՐԱՐԱՌ ԹԵ՛ ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՌ

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ՄԱՄՈՒԼ՝ իւր Մարտ ամսատետրին մէջ Պ. Մինաս Զերազի առ մեզ ուղղած իբր պատասխանի մը ներքեւ խմբագրական ծանօթութիւն մի նշանակած է:

Այս ծանօթութեան մէջ կըսէ նախ, «կըցաւ» որ Պ. Զերազը ի մօտուստ չճանչելով այդ նշան Միրզա պարոնը՝ զիջեր է պատասխանել մի այնպիսի իմաստակի որ միայն արհամարհանքի կրնայ արժանանալ: Ի պատասխանի կըսենք որ Ա. ՄԱՄՈՒԼ վիճաբանեալ խնդրէն շարունակ խոյս տալով՝ մեր անձնականին դէմ բրած յարձակումներով իրաւունք տուաւ ամեն ողջամտաց իւր գրութիւնները արհամարհելով եպերելու: ասկէ զատ Ա. ՄԱՄՈՒԼ պէտք է վստահ ըլլալ որ իւր այս ընթացքով տեղի տուաւ մեզ կասկածելու որ իւր առած անձնական կրթութիւնը խիստ թերի և պէգալի է:

Բ. ԱՐ. ՄԱՄՈՒԼ զմեզ իմաստակ կըկոչէ, դարձեալ ըստ իւր սովորութեան առանց փաստի և ապացոյցի. բայց մենք փաստով և ապացոյցով պիտի հաստատենք որ Ա. ՄԱՄՈՒԼ խըմբագիրը ամեն իմաստակներէ իմաստակագոյն է. վասնզի մենք երեք դիտողութիւն՝ մեր բողոքներու հիմ ըռնած էինք. նախ՝ ուսումնարանի երեք դասարանաց մէջ գրաբառ դասախօսութեան անհրաժեշտութիւնը, երկրորդ՝ քրիստոնէական վարդապետութեան գրաւոր աւանդելու կարեւորութիւնը, և երրորդ՝ անկիւն վէրսի ձեւովսեան վարժարանէ մերժուելու պէտքը: Այս երեք կէտերն ալ հակառակ Պ. Մամուրեանի թելադրութեանց, Ուսումնական խորհուրդը՝ համոզուելով որ իրաւացի են, գործադրեց: Արդ մէկ կողմէ Պ. Մամուրեան զմեզ իմաստակ կըկոչէ, միւս կողմէ Ուսումնական խորհուրդը մեր դիտողութիւնները կըգործադրէ: Ուսումնական խորհուրդը այս ընթացքը չապացոյցաներ որ Ա. ՄԱՄՈՒԼ խմբագիրը ամեն իմաստակներէ իմաստակագոյն է: Ալ այսքան աստիճանէ աստիճան դէպի ստորնութիւն դիմել վերջ, Ա. ՄԱՄՈՒԼ ելելով պոռապոռալով և քաղաքի ազգային վարժարանաց մէջ որ դասարանները գրաբառ և աշխարհաբառ աւանդելու խնդիրը լինելով խնդրոյ փոխելով վիճաբանութեան ուղղութենէ ծայրույթեալէս չեղելն՝ արհամարհանքէ աւելի լինչ բանի կրնայ արժանանալ:

Գ. Ա. ՄԱՄՈՒԼ կըսէ որ՝ «աշխարհաբառ թէ գրաբառ» խորագրին ներքեւ անդադար իր անձը կըթշնամանենք: Մենք իր անձը երբէք թշնամանած չենք, այլ իւր գործերը ապօրէն և ազգապիստ գտնելով նշանակած ենք: Ինք՝ իբր տեսուչ, ազգային պաշտօնեայ մ'է, և ըստ այնմ համարատու և պատասխանատու ժողովրդեան առջեւ ըստ օրինի: Մենք իբր ազգային անհատ՝ իրաւունք ունինք մեր դիտողութիւնները ներկայացնել: Ա. ՄԱՄՈՒԼ կրնայ ժխտել մեր այս իրաւունքը. — երբէք, թէ և սրտովին կրնայ վարի որ ժողովուրդը շարունակէ իւր թմբուծեան և անտարբերութեան մէջ՝ որպէսզի ինք ևս ութ տարիէ ի վեր իւր ապարդիւն պաշտօնավարութեան պատճառաւ իր վրայ ծանրացած պատասխանատուութենէ կարենայ ազատիլ: Անցան այն ժամանակները, պարոն

Մամուրեան, թէ և ձեզ համար վախճալի էր որ յարատեւապէս շարունակուէին: Ժողովուրդը այժմ արթնն է և կըհսկէ, և իւր իրաւունքն օգտին ջերմ նախանձախնդիր ըլլալէ զատ զնահատած է նաեւ ձեր արժէքը

Դ. ԱՐ. ՄԱՄՈՒԼ զմեզ զրպարտիչ կըկոչէ, դարձեալ առանց ապացոյցի և փաստի: Զմեզ կրնար զրպարտիչ անուանել, եթէ մեր գրածները հերքէր փոխանակ կորակոր հրապարակէ խոյս տալու: Այլ քանի որ անկարող եղաւ հերքել ինք իւր ընթացքով հաստատեց որ մեր գրածները օրինաւոր, արդար և իրաւացի ամբաստանութիւններ էին և են, և որոնց համար պատասխանատուութենէ երբէք պիտի չլինայ աղատիլ: Եթէ իւր թերութիւնները և պարտազանցութիւնները պարտկելու համար աշակիցներ և պաշտպաններ իսկ ունենայ

Ե. Կըսէ թէ մեզ հետ վիճաբանիլն իսկ իրեն անպատուութիւն կըսեալ: Թողով խօսակցութեան այս կոչում ձեւը՝ որ խմբագրի մը խիստ անվայել ըլլալէ զատ՝ ստորին կարգի անձանց խօսակցութեան ձեւէ երբէք տարբերութիւն չունի և որ իրապէս իրեն անպատուութիւն և նախատինք կըբերէ, բացատրենք Ա. ՄԱՄՈՒԼ այս ընթացքին պատճառն ալ: Այս օրուան օրս անժխտելի է որ Ա. ՄԱՄՈՒԼ կըխօսի իւր անձնական շահուն համար, կըգործէ իւր անձնական շահուն համար, կըզրէ իւր անձնական շահուն համար՝ առանց երբէք նկատողութեան առնելու հանրութեան օգուտը, զոր այս անգամ ալ ուղեց ոտքի տակ առնելով իւր անձնական շահուն զոհել և չյայտնեցաւ մեր և այլոց յարատեւ դիմագրութեամբ: Արդ Ա. ՄԱՄՈՒԼ նկատելով որ սրբազան Յուսէփը իր գաղափարաց տարեկարծիք կըգտնուի, նկատելով որ Ուսումնական խորհուրդը՝ հակառակ իւր թելադրութեանց, մեր դիտողութիւնները օրինաւոր գտնելով՝ կըգործադրէ, Ա. ՄԱՄՈՒԼ բնականաբար ալ չէր կրնար մեր յարձակմանց դէմ գէթ պաշտպանողական դիրք մը ըռնել, յաղթութեան և խոյս տուաւ իբր գաղափարը զինուոր մի իւր շահը պաշտպանելու համար և չէ թէ հանրութեան օգուտը: Բայց խոյս տուած ժամանակ իւր գործածած այս գռեհիկ լեզուն, վերստին կըկրկնենք, իւր սրտին և զգացմանց նկատմամբ յոյժ յոռի կարծիք մը գոյացուց ժողովրդեան մէջ:

Զ. Կըսէ թէ՝ Ուսումնական խորհուրդը առաջարկած եմք վարժապետութեան պաշտօն վարել և մերժուած եմք, և ասկէ ալ մարդարեաւ կան ոգուով գուշակելու է թէ մերժուելուս պատճառը զինք կարծելով՝ իրեն դէմ յօդուածներ կըգրեմք: Ի պատասխանի այս խօսքին՝ կրնայինք զինք նիկողայոս մարդարեւին քով զրկել, կամ պատուիրել որ Տ. Բանկայօի երթալով առնէ, եթէ իրեն պէս հեգնական և կծու խօսելու գէշ սովորութիւնը ունենայինք: Երբ յաւելումը նաեւ թէ Ուսումնական խորհուրդը անդամաց մին նախ առաջարկեց մեզ վարժապետական պաշտօն վարել և այս կէտն ալ վիտյով կրնանք հաստատուել իսկ մենք մի քանի պատճառներով՝ որ Ա. ՄԱՄՈՒԼ խմբագրին իսկ ծանօթ են, ետ քաշուեցանք: Արդ կողքենք իմանալ թէ երբ արդեօք Ուսումնական խորհուրդը զմեզ մերժած է: Ա. ՄԱՄՈՒԼ լաւագոյն կընէ նախ դէպքերը լաւ մը իմանալ և ապա մարդարեւութիւն ընելու ելլել:

Ա. ՄԱՄՈՒԼ շարունակաբար խոյս տալուն վրայ մենք չորրորդ յօդուածով վիճաբանութիւնը վերջացուցած և խնդրոյն որոշումը սրբազան Յուսէփին յանձնած էինք. այլ որովհետեւ մեզ դէմ վերստին խիստ գռեհիկ կերպով Ա. ՄԱՄՈՒԼ զրպարտութիւններ ըրած է, նոյն զրպարտութիւնները ահաւասիկ ներկայ յօդուածով հերքելով, մեր անձնական պատուոյ դէմ իւր բրած կոչտ յարձակումները իրեն կըվերադարձնենք:

Պ. ՆՇԱՆ ՄԻՐԶԱ

Կեդրոնական ազգային երեսփոխանական Ժողովին 1876—1877 շրջանին փակման բարեպաւտեհ առթիւ, նոյն ընդհանուր ժողովոյն առե-

նապետ վոե. Արաւեան Ստեփան վաչան պատուական ատենախօսութիւն մի ըրած է, որ նոյն տարւոյն ազգային սահմանադրական վարչութեան գործոց հաւատարմի նկարագրութիւնն է, զոր ուշադրութեամբ ընթեռնելոյ՝ արժանի կըհամարուի վասն բոլոր ազգայնոց մերոց, մասնաւոր ի հեռուոր երկիրս բնակելոց:

Ի նոյն նկարագրութեանէն կըտեսնուի, որ մեր ազգային սահմանադրական վարչութիւնն՝ դժբաղդաբար չէ կրցեր ցարդ հիմնաւոր արդիւնք գոյացնել ի բարոյական, իմացական և ի տրեսական յառաջդիմութիւն Ազգին, թէ և սահմանադրական որեւէ ազգի խորհրդարանին վերաբերեալ արտաքին ձեւերն, օրինական տարաքներն և սովորութիւններն ճշդիւ ի դործ դրած է և կըդնէ: Սիրելի է մեզ յուսալ թէ ժամանակին պիտի կարողանայ ի նոյն արտաքին սահմանադրական ձեւոց էական ազգօգուտ տրդիւնք ևս արտադրել:

Ահաւասիկ օրինակն յիշեալ ատենախօսութեան Տեարք(1)

Այս երկրորդ անգամն է՝ յորմէհետէ յԱտենապետութիւն Ժողովոյս կոչուած եմ՝ որ պատիւ ունիմ տարեկան շրջանի փակումն արտասանել: Բացումն և փակումն երեսփոխանական Ժողովոյ համար նշանաւոր օրեր են: Բացման օրն՝ Ազգին պաշտօնական գլուխն երեսփոխանաց կը ներկայէ օրուան վիճակն ու տարուան պէտքերը, և հրաւէր կըկարդայ զանոնք հոգալու: Իսկ փակման օրն՝ հաշուոյ օր է. տանուտէրք երեսփոխանաց խոհնէ մէջ՝ դահակալեալ համար կըպահանջէ տարեկան վստասկոց, և արդիւնքը կարճանագրէ պատմութեան մէջ:

Անցեալ տարի յետ քաններք նստերու՝ երբ իրարմէ պիտի բաժնուէինք, անցելոյն մէջ պարծանաց նիւթ չ'գտնելով, ապագային վրայ յոյս և իղծ յայտնելով փակումն արտասանել պարտաւորեցայ: Իսկ այսօր կրկնաբար թէ ինչ պէտք է ընեմ. զի յետ քանս երկար և դժուար նստերու դարձեալ միևնոյն կէտը կըգտնուինք ուր էինք ի սկիզբն տարւոյս:

Արդարեւ, Տեարք իմ, եթէ աչքէ անցունենք մեր տարեկան աշխատութեանց շարքը, մէջը նշանակութեան արժանի գործ՝ միմիայն վերապահութիւն վարչական Ժողովոց կըգտնենք, և այլ ոչինչ:

Վարչութիւն մը երկու ամիսով տարիներ իշխանութիւն վարել է Ազգին մէջ, և ի լրման շրջանին ելեր դնացեր է, մենք անոր համար չենք կրցեր առնուլ և ոչ հաշիւներ տեսնել: Նոր վարչութիւն մը պաշտօնի կոչուել է, և աւասիկ տարին կըլրանայ, տակաւին անոր պէ՛ճէն չենք սահմաներ:

Երկրին վարչական վիճակը բարենորոգուել և Ազգին աշխարհավարական դիրքը փոխուել է. և մեք մեր ազգութեան իրաւունք երաշխաւորութիւնը ազգային Սահմանադրութեան մէջ բնութեւն պարտաւորեալ, փոխանակ զանի մասնաւոր հոգածութեամբ ամրապնդե հաստատուելու, և առաջի աշխարհի նուիրական և անհպելից յոյժ տալու, վերաքննութեան խաղով հիմունքը խախտելու զբաղք ենք:

Եկեղեցի և վարժարան ազգային կրօնի և լեզուի պահպանարան ազգութեան այն երկու լուսաւոր ջահերն արժանաւոր եկեղեցականաց և ընտիր վարժապետաց պակասութեամբն՝ սղօտանալու վտանգի ենթարկեալ, մեք փոխանակ նոր դպրոցներ հիմնարկելով անոնց պայծառացման աշխատելու, բարերարաց հաստատութիւններու խանդարման և կործանման անտարբեր հանդիսական գտնուել ենք:

Տանեկեթ տարի է սահմանադրական վարչութիւն ունինք և պարտաբարական դիւնաւաւան մէջ արձանագրութեան դրաստեհակ, տակաւին այսօր թուրքիոյ մէջ քանի՞ Հայ գտնուիլ չ'գտնուէն զատ, Կ. Պոլսոյ մէջ քանի՞ հոգի ըլլալին ճշդիւ չ'գիտենք: Եւ սակայն ազգային և քաղաքական նկատմամբ օրջալի կարեւորութիւն ունի այս վիճակագրութիւնը՝ ամենքնիւ դիտենք, բայց ոչ վարչութեան ստիպած ենք այս մեծ գործը կատարել, և ոչ ուրիշ տնօրինութեամբ մը այս մեծ պակասը լրացունելու հոգ տարած ենք:

Վերջապէս մեր օգուտ. Կայսրը մեր իբր Ազգունեցած Սահմանադրութենէն զատ, իբր քաղաքացի և օսմանեան տէրութեան մէկ նշանա-

(1) Մեր խնդակցութիւնը կըլայտնեմք վսե. Ատենապետին, որ Էմեմտի օտար բառն չէ գործածել, ինչպէս անպատեհ սովորութիւն եղած է գործածել զայն ի բազում ազգային պաշտօնական գրութեան:

որ տարրը՝ ուրիշ ազգաց հետ համահաւասար իրաւամբք Սահմանադրութիւն մը կը ընդհանրէ մեզ, որով ազգայնոց նոր աստարեզ մը կը ապրուի յառաջ քարելու և փայլելու, որով ազգը իր երեսփոխանական և վարչական պաշտօններէն զատ՝ Տէրութեան պաշտօններու համար ալ մարդ հասցունելու պարտաւորութեան մէջ կը մտնէ. և մեք փոխանակ բազմաթիւ նորեր խրախուսելու և հասցնելու միջոցներ խորհելու, սակաւաթիւ հիներն հալածելու կը բաղինք:

Ստոյգ է որ տարւոյս մէջ երկրին քաղաքական հանգամանքն անընդհատ սրտատրոփ յուզմանց տեղի տալով, թոյլ չտուին մեզ անվրդով մեր պաշտօնը շարունակելու:

Ստոյգ է նաև որ տարւոյս սկիզբները՝ մեր վարչական ժողովականք զոր մեք այնչափ գուրգուրալով ընտրեցինք, և վերջերք՝ մեր սրբազան Պատրիարքը՝ զոր մեք այնչափ կը սիրենք, մեզ յաճախ միայնակ թողլով և երբեմն հրաժարականի յուսահատական ձայներ բառնալով, մեր պաշտօնի բոլոր իրենի կատարման շատ դժուրութիւն չ'ընծայեցին:

Սակայն և մեք երեսփոխանական իրաւանց առաւել ճարտասանական և հարցանողական մասերուն նախանձանդիր հանդիսացանք քան թէ բարեկարգական և օրէնսդրական արդատաւոր ճիւղերուն. և աւստիկ արգիւնք այս ամենայն պարագայից, ապարդիւն աշխատութեամբ վատարակելու և ձեռնունայն կընելու կայանանք՝ ի վերջ տարւոյս առաջի ազգի և Պատմութեան:

Արդ, Տեառք իմ, անցելոյն ողբը ապագային օգուտ չ'արտադրէր. թողունք զայն վշտազին, և դառնանք նոր տարւոյ դարնան նոր արեւն ողջունելու:

Այսօր մեր ժողովարանը կը փակուի, բայց Մայիսի 6ին նորէն պիտի բացուի: Ուստեանք այժմէն միահամուռ, առաջիկայ տարւոյ մէջ մեր երեսփոխանական պաշտօնը սրտի մտօք և ճշգուծեամբ կատարել: Մաքրենք սրբենք մեր խնդիրը սուրմարէն վերաքննական, հրաժարական, հարցանողական, յարձակողական բոլոր խնդիրները, և անոնց տեղ ղետեղենք կաշգռալ:

1. Պիւսի
2. Համարառութիւն
3. Կրթական օրէնք
4. Վիճակագրութիւն
5. Վարչական կանոնադրութիւն ժողովոց

և խորհրդոց և Առաջնորդաց ազգիս:

Այլ ևս ներողամտութեան թուլամորթ ընթացքը մէկդի թողունք, և ազգային գործոց բարոքը անօրէնութեան ամեն խոչ և խոթ տապալելով, անյողող դայիքն յառաջ:

Ինչ յանձնարարութիւն որ ընենք մեր գործոց վերաբերեալ, պայմանաւ ընենք, և պայմանաժամի լրմանը՝ խստիւ պահանջենք յառաջնէն կամ երաժարոմ:

Բայց, Տեառք իմ, ուրիշ խտապահանջ ըլլալու իրաւունք ունենալու համար, մենք մեզ աններող ըլլալու ենք. Գօտեւորինք ուրեմն, և ուստեանք դարձեալ ամենայն կանոնաւորութեամբ ներկայ դառնալ ժողովոյն նստերուն և մեր աշխատութեան նախագծէն ոչ անդին անցնել, և ոչ ներել այլում՝ դալ մեր խնդրոց կարգը յեղաշրջելու:

Այսպէս թերեւ կրնանք քաւել մեր տարեկան անգործութեան պակասութիւնը և առաջիկայ տարւոյ համար ազգին վստահութիւնը վայելելու իրաւունք ստանալ:

1876—77 տարւոյ ազգային ժողովոյ նստերուն շրջանը բոլորուած է և ժողովարանը փակուած:

Կ. Պօլսոյ Ս. Պատրիարք Հայրն մեր, որոյ ազգասիրական զգացմունքն և կենցաղագիտական տաղանդն յայտնի են ամենեցուն, պարտ անձին համարեցաւ այցելութեան երթալ Անգղիոյ դեսպան վսեմիստր Լէյքըտի. յորմէ բազում մարդասիրութեամբ ընդունեցաւ: Նոյն վսեմութիւնն ևս ամսոյս 19ին փութացաւ փոխադարձ այցելութեամբ պատուել զորդանաՊատրիարքն մեր. որ արժանաւոր յարգանք ընդունելով յազգային պատրիարքարանն զՀայաստէր ներկայացուցին Անգղիոյ, կէս ժամու չափ խօսակցի եղև ընդ նմա՝ ի լեզու դաղձարէն, զոր քաջ գիտէ Նորին Սրբազնութիւնն:

«Միտոր Լէյքըտ, կըսէ ՄԱՍԻՍ, Արեւելից և մանաւանդ Հայաստանի վրայ ընդարձակ տեղեկութիւն ունենալով՝ ուր երկար ճանապարհորդութիւններ և հնադիտական խաղարկութիւններ իսկ բրած է, լաւ ծանօթութիւն ունի և միանգամայն համակրութեամբ կը լսուի Հայոց վրայ»:

—Շրջաբերական յատուկ կոնգակաւ իւրով, Կ. Պօլսոյ Ս. Պատրիարքն մեր կը պատուիրէ նոյն մայրաքաղաքին բոլոր եկեղեցեաց քարոզիչներուն, ինչպէս նաև գաւառական հոգևոր Հովուաց յատուկ բարեմաղթութիւններ և աղօթաթունել առ Աստուած ի մէջ եկեղեցեաց վասն յաջողութեան օսմանեան զինուց:

—Ըստ յիշեալ պատրիարքական պատուիրանի մեր գերա. Առաջնորդ Հայր սուրբն՝ անցեալ կիրակի քաղաքիս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն մէջ ի ներկայութեան բազմաթիւ ժողովրդեան նոյն նպատակաւ ջերմեանդ մաղթանք և աղօթք ընելէ ետեւ, փութացաւ հրաման յուղարկել իւր վիճակին մէջ գտնուած բոլոր եկեղեցեաց, որպէսզի աղօթաւ առնեն առ Աստուած վասն յաջողութեան կայսերական զօրաց:

—Ազգային կեդրոնական վարչութեան խնդրոյն համեմատ օգոս. Սուրբ անն հաճեցաւ մարդասիրաբար՝ Մէճիտիէ կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանն շնորհել մեր վիճակին նորընտիր Առաջնորդ գերա. տէր Մելքիսեդեկ ծայրագոյն վարդապետին Մուրատեան:

—Ըստ հրամանի գերա. Աբբաճօր Վէննայի Միթիթարեան Միաբանութեան, քաղաքիս Հայ Ընթերցատան թանգարանին 52 կտոր հայերէն գիրքեր նուիրեցան ի ձեռն վերա. Հայր Նիկողայոս Վ. Ազեբեանի, որ նոյն Միաբանութեան Զմիւռնոյ վանատան մեծաւորն է: Ուստի յիշեալ ազգային հաստատութեան Տնօրէն խորհուրդը՝ ԱՐՇԱԼԱՅՍՈՅ միջոցաւ, կը փութայ իւր շնորհակալութիւնները յայտնել գերա. Աբբաճօր՝ սոյն ազգասիրական նուէրին համար:

—Պրիմանիոյ վեհա. թագաւորն բարեհաճեալ է յակնթաղարդ ոսկի խաչիւ պատուել զմեծարգոյ խմբադիր—Տնօրէն ՄԱՍԻՍ լրագրոյն զարարն Կ. Ս. իւթիւնեան. որում մեր անկեղծ ինդակցութիւնն յայտնեմք:

Ի տեղեկութիւն Հիւկաստանի ընթերցողաց մերոց, մտադիր եմք ԱՐՇԱԼԱՅՍՈՅ յաջորդութեամբ հաղորդել նոցա զմանրամասն պարագայս տուած իման այս շքանշանին, որք հրատարակեալ են ՄԱՍԻՍ լրագրոյն ամսոյս 14 թուոյն մէջ:

—Պարոն Նշան Միրզա պատուելին՝ ի պատասխանի Պ. Մինաս Զերադի գրուածոյն (որ երեւցաւ յԱ. ՄԱՍԻՍԻՆ) յօդուած մի յուղարկեալ է մեզ, աղաչելով հիւրասիրել զայն յէջն ԱՐՇԱԼԱՅՍՈՅ. բայց այս անգամ տեղ չ'իյնելոյն պատճառաւ, պարտաւորեցաք թողուլ վասն յաջորդ թուոյն մերոյ:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԽԱՌԻՔԻ

Զմիւռնիա, 30 Ապրիլ:

Մեր ընդհանուր կուսակալ վսեմ Սապրի փաշային խնամօքն՝ քաղաքիս անդորրութիւնը կը շարունակուի միշտ. որոյ համար բոլոր հասարակութիւնն ի է երախտագիտական զգացմամբք:

Մեր այս գրուածքը ապացուցանելու համար արժան կը համարեմք հրատարակել զհետեւեալ նամակն, զոր քաղաքիս բոլոր հիւպատոսք ստորագրեցին և յուղարկեցին առ վսեմա. Սապրի փաշան ի 17ն ամսոյս:

«Հիւպատոսաց ժողովն՝ իւր այսօրուան նքատին մէջ, հարկ համարեցաւ շնորհակալ լինել վսեմութեան ձերում վասն բոլոր ճգնաց յաջողութեամբ պատկերաց, զորս ի գործ դրիք ի դաւտենէ ձերմէ անտի ի Զմիւռնիա, առ ի բարեգրել զսուրմն ոստիկանութեան և ապահովել նովալ զհասարակաց անդորրութիւնն: Հիւպատոսաց ժողովն միշտ պատրաստ պիտի լինի օգնել և զգործակցութիւն իւր մատուցանել ձեզ առ ի դիւրացուցանել զկատարումն վարձուց արժանի աշխատութեանն, որում յօժարամտութեամբ ձեռն արկիք»:

Վսեմա. Սապրի փաշան փութացաւ ըստ արժանոյն պատասխանել այս նամակին:

—Մեր վսեմ Վալին՝ ընկերութեամբ քաղաքիս կայսերական զօրաց հրամանատարին, անցեալ կիրակի աչքէ անցնելու գնաց ի մուսն մեր նաւահանգստին գտնուած բերդը. ուր Գրուրի վից թնդանթներ պիտի գրուին, որք ի մօտ աւուրս կըստպատին ի Կ. Պօլսոյ:

—Ըստ Մեծ—Եպարդոսական հրամանաց և մեր վսեմ Վալին հայրենասիրական ջանիւքն կամաւոր զօրաց դրօշակներ բացուեցան, որոց ներքեւ սկսան ժողովուրդ բազմաթիւ իսլամ երկտասարդք: Այլ ևս ըստ առաջարկութեան ընդհանուր կուսակալին մերոյ՝ յանձնաժողով մի կազմուեցաւ դրամական օգնութիւն (կյանէ) հաւաքելու ի պէտս զգեստուց պահեստի զօրաց (մուսթաֆալ), որք հրաւիրեալ են դրօշակներք և մօտեւ ի պաշտպանութիւն հայրենեաց:

—Յայտմ շաբաթու հասին ի նաւահանգիստ մեր 2 Անգղիական զրահաւոր պատերազմական շոգենաւք՝ Ռիզերչ և Բէլլէս անուն, նմանապէս գերմանական գորվէթ մի, և իտալական զրահաւոր գորվէթ մի վարէզէ կոչեցեալ. բաց յայտոցիկ նաւուց, կը գնան ինչո՞ք ի նաւահանգիստն քաղաքիս՝ աւստրիական զրահաւոր եռաշարկ նաւն Գոսթօցա անուանեալ, Շաթօ—Բընօ գաղղիական գորվէթն, Ամերիկայի Մէքսիկոյ կոչեցեալ գորվէթն, Հոլանտական Բրէնսէս Մարիա գորվէթն, և երեք օսմանեան պատերազմական նաւք՝ Մուսկատը, Սթանգէյ և ինք թիպաճ անուանեալ:

—Դանուբի օսմանեան զրահաւոր նաւուց նաւատորմին կը շարունակէ ռմբակոծել Ռուսաց ձեռքը եղած գետեղերեայ քաղաքները:

—Դանուբի վերայ իսաքչայի մօտ օսմանեան զրահաւոր նաւքն թնդանթներ արձակեցին ընդդէմ Ռուսաց, որք կաշխատէին ամրացնել գետեղերեայ կողմանս Ռումանիոյ:

—Օգոստոսիա Սուրբան հաճեցաւ մարդասիրաբար՝ անյիշալարութիւն շնորհել բոլոր Պուլլարաց՝ մասնակցեցող վերջին ապստամբութեան յիշեալ երկրին:

—Կարնոյ Վալին 40,000 Գիւրտ զօրք յառաջ կը խաղայ Ռուսիոյ Ասիական երկրները գրաւելու համար:

—Արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական (միւսթէշար) վսեմ Ալէքսանտր Գառաթօտորի էֆէնտին՝ Օսմանիէ կարդին երկրորդ աստիճանի շքանշանաւ, և նոյն պաշտօնատան խորհրդոյ ընդհանուր քարտուղար վսեմ Համամեան Սարգիս էֆէնտին՝ Մէճիտիէ կարդին երկրորդ աստիճանի շքանշանաւ պատուեցան ի վեհափառ Սուրբ աննէն:

—Գերմանիոյ և Աւստրոհունգարիոյ դեսպանքն առաջիկայ Մայիս ամսոյն 6ին կըստպատին ի Կոստանդնուպօլիս:

—Մեծին—Բրիտանիոյ կառավարութիւնն թէ երեսփոխանական ժողովոյն մէջ և թէ լորտերուն ժողովոյն մէջ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ. «Եթէ Չարն սպառնալիք ընէ ընդդէմ Կ. Պօլսոյ (այսինքն եթէ յարձակել ուզէ ի վերայ նոյն մայրաքաղաքին), յայնժամ՝ Անգղիան միջամուկ պիտի լինի ի նպաստ թուրքիոյ»:

Հեռագրական վերջին լուրքն հետեւեալ կաւրեռ տեղեկութիւնքն կը յայտնեն:

Ռուսաց զօրքն՝ Դանուբ գետն անցնելու համար մեծամեծ դժուարութեանց պատահեցան. ֆոխադարձ սաստիկ ռմբակոծութիւն տեղի ունեցաւ ի մէջ վիտինի և Գալաֆօթի: Այս վերջի քաղաքին ռուսական յառաջացած բոլոր ամրոցներն քանդուեցան և Ռուսաց զօրքն սկսան ամրանալ Ճիւրճովի մէջ:

Կ. Պօլսոյ շրջակայ տեղուանքն ամրոցներ պիտի շինուին նյապաղ:

Ռուսաց զօրքն թողին զՊայաշիտ և մեկնեցան:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Բամպակը գիւրավաճառ է 310, 340 և 345 ղուրուշի կենդինարն ըստ տեսակին:

Աֆիսէն յանցելում շաբաթու իբր 200 կողով և յայտմ շաբաթու գրիթէ 100 կողով վաճառեցաւ գլխաւորապէս վասն Ամերիկայի, 170 լէքին, Նոր հնձոյն երեւմունքն յաջող են:

Փալամուտին գիներն հաստատուեն են և կը վաճառուի 140—165 լէքինարն ըստ տեսակին:

Խմբադիր—տէր լրագրոյս,
Պ. Մ. Վ. Պալ Կալաքիւն:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼԱՅՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ